

از قاجار تا امروز

روند آموزش موسیقی در ایران

دکتر امیر اشرف آریان پور

سازهای بادی، پیانو و سلفژ و هارمونی و ارکسترآسیون نظامی را نیز آموزش می داد و چند سال بعد مطالبی را که در کلاس های دارالفنون تدریس می کرد، به صورت کتابی درآورد و نام آن را «تعریف علم موسیقی» گذاشت. این کتاب در سال ۱۳۰۰ هجری قمری در تهران چاپ شد.

لومر در سال ۱۲۸۸ شمسی در تهران درگذشت و با مرگ او شعبه موسیک نظام و ارکستر همایونی تعطیل شد. یکی از فارغ التحصیل های مدرسه موسیک، سرتیپ غلامرضا مین باشیان (سالار معزز) بود که پس از فراغت از تحصیل از طرف ارتش به روسیه اعزام شد و در کنسرواتوار پترزبورگ به ادامه تحصیل موسیقی پرداخت. او که همکلاس و دوست «ریمسکی کرساکف» آهنگساز بزرگ روسی بود، کنسرواتوار پترزبورگ را با موفقیت به پایان رساند و برای تکمیل معلومات خود سفری نیز به فرانسه کرد و در سال ۱۲۹۲ شمسی به ایران بازگشت. در همان سال سالار معزز با درجه سرتیپی به ریاست دستجات موسیک نظامی ایران منصوب شد.

سال بعد (۱۲۹۳) سالار معزز به وزارت فرهنگ پیشنهاد کرد که یک کلاس موسیقی برای تربیت عده ای موسیقی دان در دارالفنون تأسیس شود. وزارت فرهنگ از این پیشنهاد استقبال کرد و در همان سال کلاس مزبور شروع به کار کرد و سرتیپ مین باشیان به سرپرستی آن انتخاب شد.

به قول مرحوم خالقی «این اولین مؤسسه ای است که برای تعلیمات موسیقی به روش علمی در ایران دایر شده است». دو سال بعد در اثر حسن اداره سالار معزز و پیشرفتی که نصیب شاگردان کلاس موسیقی شد، کلاس مزبور با تشکیلات جدیدی به مدرسه موسیک تبدیل شد. در این کلاس غیر از شاگردان نظامی،

پس از سفرهایی که ناصرالدین شاه به اروپا کرد، به تقلید از کشورهای اروپایی بر آن شد که تعدادی نوازنده قابل، برای مراسم رژه و جشن های نظامی فراهم سازد. از این جهت به وزیر خود مرحوم مخبرالدوله دستور داد تا برای این کار برنامه ریزی کند. مرحوم مخبرالدوله نیز یکی از موسیقی دانان برجسته فرانسوی را که «آلفرد باپتیست لومر» نام داشت و معاون اول هنگ اول گارد پرنده نظام فرانسه بود، به ایران دعوت کرد و دولت ایران او را با عنوان رئیس موسیک دربار ایران استخدام کرد.

لومر ضمن تجدید سازمان ارکستر سلطنتی، شعبه موسیک نظام را در دارالفنون تأسیس کرد. هدف از گشایش این شعبه تربیت عده ای متخصص برای موسیقی نظام بود و چون در آن روزگار در ایران معلم موسیقی وجود نداشت، لومر تدریس تمام دروس را به عهده گرفت، اما چون به زبان فارسی آشنا نبود و از طرفی کتاب و لوازم موسیقی در ایران وجود نداشت، ناچار دوره این مدرسه ۱۵ سال به طول انجامید.

شرط ورود به مدرسه موسیک، سواد فارسی بود و در تمام مدت تحصیل درسی غیر از موسیقی تدریس نمی شد و چون شاگردان این دوره برای موسیک نظام تربیت می شدند، از دروس موسیقی فقط آنچه را که مربوط به تخصص در این رشته بود، تعلیم می دیدند و از سازها نیز تنها سازهای بادی تدریس می شد.

شاگردان دوره اول مدرسه موسیک که ۳۵ نفر بودند، علاوه بر لباس و لوازم تحصیل، ناهار را هم به خرج مدرسه می خوردند. با وجود این چهارده نفر از عده فوق، هر یک به علتی تحصیل موسیقی را ترک گفتند و یازده نفر بقیه که پس از پانزده سال فارغ التحصیل مدرسه موسیک شدند، عهده دار ریاست یا معاونت دسته های موسیک شدند. لومر علاوه بر همه

گروهی شاگرد غیرنظامی هم مشغول تحصیل شدند و به این ترتیب نخستین آموزشگاه موسیقی کلاسیک غربی در ایران تشکیل شد.

در سال ۱۲۹۷ شمسی کلاس موزیک از دارالفنون جدا شد و به صورت یک مدرسه مستقل، زیر نظر وزارت معارف شروع به کار کرد. دوره مدرسه شش سال بود و دروس موسیقی و غیرموسیقی تدریس می شدند. سالار معزز علاوه بر ریاست مدرسه، تمام دروس موسیقی را، جز پیانو ویلن، شخصاً به هنرجویان می آموخت. پیانو و ویلن را هم سرهنگ نصراله مین باشیان (فرزند ارشد سالار معزز) تعلیم می داد.

از شاگردان این دوره، آنها که از طرف ارتش اعزام شده بودند، حقوق و لباس نظامی دریافت می کردند و به سایرین علاوه بر لباس مخصوص و لوازم تحصیلی ماهی یک تومان هم مقرری داده می شد. در این دوره یازده نفر فارغ التحصیل شدند و در آخر سال تحصیلی ۱۳۰۷-۱۳۰۶ تعداد هنرجویان این مدرسه بالغ بر ۴۳ نفر بود.

فارغ التحصیل های مدرسه موزیک در سلفژ، موسیقی نظری (تئوری)، هارمونی، سازشناسی و نوازندگی در ارکستر تخصص داشتند و می توانستند کمپوزیسیون های ساده ای را بنویسند. شرط پذیرفته شدن در آزمون نهایی، علاوه بر گذراندن تمام مواد برنامه، ساختن یک مارش بود و سازنده اثر باید در جشن پایان سال تحصیلی، اثر خود را در برابر جمعیت، به وسیله ارکستر اجرا و آن را شخصاً رهبری می کرد.

در اثر پیشرفت مدرسه موزیک، چند هنرجوی ترک در مدرسه مزبور مشغول تحصیل شدند. محمود ایروانی، فارغ التحصیل مدرسه موزیک نیز به تقاضای سفیر افغانستان، برای تشکیل مدرسه موزیک، روانه افغانستان شد. این مدرسه تا سال ۱۳۰۷ زیر نظر سالار معزز اداره می شد و در این سال چون اشتغال کارکنان دولت در دو سازمان ممنوع شد، سالار معزز به ارتش بازگشت.

بعد از سالار معزز، اداره مدرسه موزیک به علینقی وزیر و واگذار شد. وزیر در سال ۱۳۰۲ پس از چند سال مطالعه در فرانسه و آلمان به ایران بازگشت و در

همان سال تصمیم به تشکیل یک مدرسه عالی موسیقی گرفت و به همین منظور آگهی زیر را در روزنامه «شفق سرخ» چاپ کرد:

«این بنده، علینقی وزیر، افتتاح مدرسه عالی موسیقی را در خیابان نازی کوچه آقا قاسم شیروانی در تاریخ اول حوت ۱۳۰۲، اعلان می نماید. کلاسهای این مدرسه در هر هفته از شعبات موسیقی پیش از هفته ای دو بار نبوده و نیز مدت جلسات کلاسهای که عجالتاً افتتاح می شوند از قرار ذیلند:

کلاس تار (تئوری) و سرود و دپکنه موزیکال.

کلاس تار: سه قسم: مقدماتی، متوسط، عالی.
کلاس ویلن: دو قسم: مقدماتی، متوسط. کلاس آواز، کلاس گُر، کلاس آرمینی، در صورتی که لااقل پنج نفر شاگرد تهیه شود. کلاس تعلیم سازهای ارکست، کلاس پیانو، کلاس ارکست.

کلاسهای که بتدریج با تهیه وسایل در آتیه افتتاح خواهند شد:

کلاسهای آلات زهی، کلاسهای آلات چوبی، کلاسهای آلات برنجی، کلاس عالی ویلن، کلاس خطابت، کلاس ژیمناستیک موزیکال و اسکریم (شمشیربازی) برای اشخاصی که در تأثر کار می کنند. کلاس اپرا و اپرا کمیک و میزانشن، تاریخ و ادبیات، کلاس رئیس ارکست، کلاس کنترپوان و فوگ، کلاس کمپوزسیون (ترکیب) و غیره.
کلاسهای زنانه این مدرسه منحصر به اروایاتی ها و ارامنه و اسرائیلی ها خواهد بود. اوقات جلسات آنها بکلی از کلاسهای مردانه مختلف و مجزا خواهد بود.

حقوق کلاسها که به تفاوت از ماهی پنج قران تا سه تومان است، در اول هر ماه پیش تأدیه خواهد شد. در مواقع تنگدستی و ثبوت استعداد شاگرد تخفیف داده یا مجانی نیز قبول خواهد شد.

برای اسم نویسی شاگردان و کلاس بندی آنها دفتر مدرسه از تاریخ این اعلان روزهای یکشنبه و پنجشنبه را از ساعت ۹ تا ۱۱ (سه به ظهر تا یک به ظهر) و روزهای دوشنبه را از ۱۱ تا ۱۲ و از یک تا دو و نیم بعد از ظهر برای پذیرایی حاضر خواهد بود.»

با انتصاب وزیر به ریاست مدرسه موزیک (۱۳۰۷) نام مدرسه موزیک به «مدرسه موسیقی دولتی» تغییر یافت. محل مدرسه نیز ابتدا به کوچه آقای قاسم

در سال ۱۵-۱۴ سه کلاس ابتدایی در هنرستان
تأسیس شدند. در این کلاسها علاوه بر تعلیم موسیقی،
دروس دیگر نیز مطابق با برنامه سایر دبستانها تعلیم
داده می شدند.

در سال ۱۶-۱۵ برنامه جدیدی برای هنرستان
تدوین شد که به موجب آن هنرستان به سه دوره ابتدایی و
متوسطه و عالی تقسیم شد.

۱- در دوره ابتدایی که شامل کلاسهای چهارم و
پنجم و ششم بود، علاوه بر برنامه دبستانها،

نت خوانی، سلفژ و ساز نیز تعلیم داده می شد.

۲- دوره متوسطه که شش سال بود و از سال چهارم
از نظر فنی به سه شعبه تقسیم می شد:

اول- شعبه مقدمات تخصص در ساز و آواز.

دوم- شعبه مقدمات تخصص در کمپوزسیون،
رهبری ارکستر و مدیریت (هارمونی).

سوم- شعبه آموزگاری سرود.

بتدریج کلاسهای جدید فنی از قبیل آواز، ویلن،
آلتو و غیره تأسیس شدند.

در سال تحصیلی ۱۸-۱۷ با تشکیل دوره عالی
هنرستان، نام هنرستان موسیقی به «هنرستان عالی
موسیقی» تغییر یافت. در همین زمان یک شعبه

شیروانی و بعد به کوچه خدابنده لو و یک سال بعد به
بازار، کنار خندق منتقل شد.

پس از شروع مدرسه موزیک از داوطلبان امتحان
ورودی گرفته شد و بعد آنها را، که تعدادشان چهل نفر
بود، در سه کلاس (اول، دوم و سوم) جای دادند.

در سال ۱۳۰۸ ارکستر مدرسه تشکیل شد که
وزیری آن را رهبری می کرد. ضمناً تدریس
ارکسترشناسی و آهنگسازی و پیانو نیز به عهده وزیری
بود.

در سال ۱۳۱۱ بنا به پیشنهاد نخست وزیر وقت
(مهدی قلی هدایت، مخیرالسلطنه) نام مدرسه موسیقی
دولتی به «مدرسه موزیکار» و دو سال بعد (۱۳۱۳) به
«هنرستان موسیقی» تغییر یافت. در همان سال
غلامحسین مین باشیان، معاون اداره کل موزیک ارتش،
به ریاست هنرستان موسیقی انتخاب شد.

بعد از انتخاب غلامحسین مین باشیان به ریاست
هنرستان موسیقی، موسیقی ایرانی از برنامه هنرستان
حذف شد و طبق برنامه تازه هنرستان به دو دوره ابتدایی
و متوسطه تقسیم شد و هنرجویان پسر و دختر
می توانستند از کلاس چهارم ابتدایی در هنرستان مشغول
تحصیل شوند.

تخصصی برای آموزش موسیقی نظام، در هنرستان عالی موسیقی ایجاد شد که دوره آن هشت سال بود.

در اواسط سال تحصیلی ۱۸-۱۷ امور مربوط به هنرستان موسیقی به اداره موسیقی کشور که جدیداً تأسیس شده بود، واگذار شد و چون محل هنرستان گنجایش عده زیادی را نداشت، به عمارت جدید واقع در میدان بهارستان انتقال یافت.

در همین سال اداره موسیقی کشور برای تعلیم هنرجویان و توسعه موسیقی علمی در کشور، ده نفر استاد موسیقی از چکسلواکی استخدام کرد که در اواسط سال تحصیلی وارد شدند و بلافاصله شروع به کار کردند. این هنرمندان در رشته های ویلن، ویلنسل، کنترباس، ابوا، کلارینت، ترومپت، هورن، ترومبون، فاگوت، هارپ، آواز و رهبری ارکستر تخصص داشتند.

با آغاز کار استادان چک، رشته های جدیدی در هنرستان به وجود آمدند و چون آلات موسیقی برخی از این رشته ها مانند هارپ، فاگوت، ترومبون و ابوا در ایران وجود نداشتند، با کوشش مین باشیان این سازها از آلمان خریداری شدند.

در سال ۱۸-۱۷ کلاس دوم عالی و کلاسهای فنی جدیدی در هنرستان موسیقی تأسیس شدند. بطور کلی از این دوره که پنج سال به طول انجامید ۶۴ نفر فارغ التحصیل شدند.

در مهرماه سال ۱۳۲۰ بار دیگر علینقی وزیر به سمت ریاست اداره موسیقی کشور و هنرستان عالی موسیقی منصوب و روح اله خالقی با سمت معاونت او مشغول کار شد.

در این موقع اساسنامه هنرستان تغییراتی یافت و تدریس مواد مربوط به موسیقی ایرانی جزو برنامه شد. در همان سال نیز یک آموزشگاه شبانه در محل هنرستان برای اشخاصی که سن آنها اقتضای تحصیل مرتب را در هنرستان موسیقی نداشت، تشکیل شد و در آن علاوه بر فراگرفتن موسیقی نظری و سلفژ، یکی از سازهای تار و ویلن یا آواز مجاناً به علاقمندان تعلیم داده می شد.

وزیری تا سال ۱۳۲۵ ریاست هنرستان موسیقی و سرپرستی اداره موسیقی کشور را به عهده داشت در این مدت هنرستان رونق پیشین را نداشت، از شمار

هنرجویان کاسته و شعبه موسیقی نظام از سال ۱۳۲۰ تعطیل شد.

در مهرماه سال ۱۳۲۵ پرویز محمود به ریاست اداره موسیقی کشور و هنرستان عالی موسیقی انتخاب شد و رویک گریگوریان را به معاونت خود برگزید.

محمود برای تغییر اساسنامه هنرستان موسیقی و حذف موسیقی ایرانی از دروس هنرستان، کوشش فراوان کرد و سرانجام در سال ۱۳۲۷ شورای عالی فرهنگ تصویب کرد که در هنرستان موسیقی فقط «موزیک کلاسیک غربی» تدریس شود.

با عزیمت پرویز محمود به خارج از ایران، رویک گریگوریان به کفالت هنرستان موسیقی منصوب شد (۱۳۲۸). در این زمان رشته های کمپوزسیون، فرم

برخی از کودکانها و مدارس ابتدایی خصوصی نیز به هنر موسیقی توجه خاصی داشتند. نمونه این نوع مدارس دبستان فرهاد با مدیریت خانم میرهادی، دبستان مهران با مدیریت خانم و آقای مافی و کودکانستان آدمیت با مدیریت خانم آدمیت هستند.

موسیقی و هارمونی تخصصی به دروس هنرستان عالی موسیقی اضافه شدند و برای استفاده هنرجویان هنرستان و علاقمندان موسیقی علمی نیز برنامه های هفتگی موسیقی با توضیح در تالار هنرستان اجرا شدند.

در سال تحصیلی ۳۰-۲۹ یک کلاس اول ابتدایی در هنرستان گشایش یافت. تعداد دانش آموزان دوره ابتدایی ۱۴۱ نفر، دوره متوسطه ۱۵۵ نفر و دوره عالی ۱۵ نفر بود.

در سال ۱۳۳۰ رویک گریگوریان نیز روانه آمریکا شد و ابتدا حشمت سنجری و بعد بهاء الدین بامشاد مدیریت هنرستان موسیقی را به عهده گرفتند.

در زمان مدیریت بامشاد، بار دیگر تغییراتی در برنامه هنرستان موسیقی داده شد، به این معنی که

هنرستان به سه دوره ابتدایی، متوسطه و عالی تقسیم شد. در دوره ابتدایی علاوه بر دروس معمولی، دروس مقدماتی موسیقی به طور علمی و عملی تدریس می شدند. قسمت متوسطه به دو دوره تقسیم شد و در آن رشته های تخصصی زیر آموزش داده می شدند: ویلن، ویلن آلتو، ویلنسل، کنترباس، فلوت، ابوا، کلارینت، باسون، هورن، ترمپت، ترمبون، هارپ، آلات ضربی، آواز و هارمونی تخصصی.

علاوه بر هنرستان عالی موسیقی و هنرستان موسیقی ملی در همه دبستان ها درسی به نام «سرود» وجود داشت و دانش آموزان تا حدودی با تئوری موسیقی آشنا می شدند و همراه ساز آموزگار که غالباً ویلن بود، سرودهای ملی را می خواندند. (از سال ۱۳۴۲)

در کنار این مؤسسه های دولتی، برخی از گروه های خصوصی نیز به آموزش و رواج موسیقی می پرداختند. از آن جمله اند: جمعیت دوستداران فرهنگ فرانسه، کر باغچه بان و گروه آواز جمعی هنرهای زیبای کشور. برخی از کودکانها و مدارس ابتدایی خصوصی نیز به هنر موسیقی توجه خاصی داشتند. نمونه این نوع مدارس دبستان فرهاد با مدیریت خانم میرهادی، دبستان مهران با مدیریت خانم و آقای مافی و کودکانستان آدمیت با مدیریت خانم آدمیت هستند. تعلیم موسیقی در سه مدرسه مزبور در دهه سی به عهده اینجانب بود و دانش آموزان ترانه هایی را که مخصوص آنان تهیه شده بود، همراه با ارگ کوچکی می خواندند، به صفحه موسیقی گوش می دادند و با تاریخ موسیقی به زبان ساده، آشنا می شدند.

در پاییز ۱۳۳۶ غلامحسین غریب گرگانی ابتدا به معاونت و از سال ۱۳۳۹ به ریاست هنرستان عالی موسیقی برگزیده شد. سیزده سال بعد (۱۳۵۱) یوسف یوسف زاده به سرپرستی هنرستان عالی موسیقی انتخاب شد و در سال ۱۳۵۵ جای خود را به ابوالقاسم طالب زاده داد. در طول این مدت تغییرات تازه ای در اساسنامه هنرستان رخ نداد.

در هنرستان موسیقی ملی با درگذشت نابهنگام روح اله خالقی، حسین دهلوی مدیریت آن هنرستان را عهده دار شد و بعد از ده سال جای خود را به مصطفی کمال پورتراب داد. با کمک استادان مزبور هنرستان

هنرستان به سه دوره ابتدایی، متوسطه و عالی تقسیم شد. در دوره ابتدایی علاوه بر دروس معمولی، دروس مقدماتی موسیقی به طور علمی و عملی تدریس می شدند. قسمت متوسطه به دو دوره تقسیم شد و در آن رشته های تخصصی زیر آموزش داده می شدند: ویلن، ویلن آلتو، ویلنسل، کنترباس، فلوت، ابوا، کلارینت، باسون، هورن، ترمپت، ترمبون، هارپ، آلات ضربی، آواز و هارمونی تخصصی.

دوره عالی هنرستان برای رشته کمپوزیسیون چهار سال و برای سایر رشته ها سه سال تعیین شد. رشته های تخصصی این دوره عبارت بودند از: آواز، موسیقی نظامی، رهبری ارکستر، کمپوزیسیون و ساز تخصصی.

در سال تحصیلی ۳۴-۳۳ عده هنرجویان هنرستان عالی موسیقی ۳۵۰ نفر بود که از این عده در حدود ۱۵۰ نفر در دوره ابتدایی، ۱۷۰ نفر در دوره متوسطه و نزدیک به ۳۰ نفر در دوره عالی به تحصیل اشتغال داشتند. تعداد هنرآموزان هنرستان نیز در حدود ۴۰ نفر بود.

از اقدامات مفید دیگری که در این مدت صورت گرفت، ایجاد کلاسهای شبانه در هنرستان موسیقی است. در این کلاسها رشته های موسیقی از قبیل تئوری، سلفژ، دیکته موسیقی، هارمونی، کنترپوان، فوگ و ساز به داوطلبان تعلیم داده می شدند.

در سال تحصیلی ۳۵-۳۴ تغییرات جدیدی به این شرح در اساسنامه هنرستان موسیقی به وجود آوردند: هنرستان از یک بخش تهیه و دو دوره متوسطه و عادی تشکیل شد. بخش تهیه برای آماده کردن هنرجو برای ورود به دوره متوسطه بود و از سه کلاس چهارم و پنجم و ششم ابتدایی تشکیل می شد.

دوره متوسطه شامل دو قسمت (سیکل اول و سیکل دوم) بود: سیکل اول متوسطه که در آن از ساعات تدریس مواد غیرموسیقی کاسته و به ساعات تعلیم مواد موسیقی افزوده شد. در سیکل دوم متوسطه فقط مواد درسی موسیقی تدریس می شدند. در دوره عالی هم مواد جدیدی، از جمله ادبیات فارسی، شعر و موسیقی به برنامه این دوره افزوده شدند.

گفتنی است که در سال ۱۳۲۸ هنرستان موسیقی ملی با کوشش روح اله خالقی تأسیس شد. شرط ورود به هنرستان، داشتن گواهی نامه ابتدایی و استعداد

در سال ۱۳۵۶، متجاوز از ۵۳۸ هنرجو در ۵۰ کلاس مختلف کارگاه، از جمله کلاس های مخصوص موسیقی برای کودکان کودکان، سازهای سنتی و محلی ایرانی، آواز جمعی، سازهای ارکستر سمفونی، همنازی و سلفژ و تئوری موسیقی، به تحصیل اشتغال داشتند.

به موازات فعالیت های کارگاه موسیقی کودکان و نوجوانان، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نیز مراکز آموزش موسیقی را در کتابخانه های کانون تشکیل داد. این مرکز آموزشی در سال ۱۳۵۰ فعالیت خود را با ۱۰ مربی آغاز کرد. ابتدا فعالیت های موسیقی منحصر به کتابخانه های کانون در تهران بود، ولی پس از مدتی کوتاه تعداد ۲۵ کتابخانه در هشت شهر آبادان، رشت، تبریز، رضائیه، اصفهان، مشهد، یزد و کرمانشاه را زیر پوشش آموزشی خود قرار داد.

در سال ۱۳۵۷، تعداد ۲۴ کلاس موسیقی در تهران و ۴۰ کلاس موسیقی در شهرستانها فعالیت آموزشی داشتند. سرپرست برنامه های تحقیقی، آموزشی و تولیدی کارگاه موسیقی دکتر سعید خدیری بود که به اتفاق تعدادی از همکاران خود که همگی فارغ التحصیل هنرستان های موسیقی و یا دانشکده های هنری بودند، به آموزش موسیقی در کارگاه اشتغال داشتند.

موسیقی ملی به صورت یک مؤسسه فرهنگی نمونه درآمد و بسیاری از هنرجویان آن هنرستان، استادان برگزیده ایران شدند.

در آذر ۱۳۳۵ به کوشش اداره کل هنرهای زیبای کشور، هنرستان موسیقی تبریز تأسیس شد و در ابتدا کلاس های پنجم و ششم ابتدایی و اول متوسطه را دایر کردند. دو سال بعد در حدود یکصد هنرجو در این هنرستان تحصیل می کردند. در کلاس های شبانه هنرستان تبریز نیز موسیقی ایرانی و بین المللی را به هنرجویان تعلیم می دادند.

مؤسس هنرستان عزیز شعبانی بود و بعدها برخی از هنرمندان نظیر یوسف یوسف زاده و علی محمد رشیدی به مدیریت هنرستان موسیقی تبریز برگزیده شدند.

کارگاه موسیقی کودکان و نوجوانان

این کارگاه در خرداد ۱۳۴۸ در سازمان رادیو تلویزیون ملی ایران تأسیس شد و فعالیت های خود را با ۱۸ هنرآموز و یک کلاس کر کودکان و یک کلاس ساز با روش «کارل ارف» آغاز کرد و توانست در مدتی کوتاه، تعداد زیادی هنرآموز دختر و پسر ۵ تا ۱۸ ساله را در کلاس های ساز و آواز خود تعلیم دهد.